

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 12.1.2007
KOM(2007) 3 wersja ostateczna

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY
I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO**

**SPRAWOZDANIE ZA 2005 R. W SPRAWIE PHARE, INSTRUMENTÓW POMOCY
PRZEDAKCESYJNEJ I ŚRODKÓW PRZEJŚCIOWYCH**

{SEK(2007) 11}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

SPRAWOZDANIE ZA 2005 R. W SPRAWIE PHARE, INSTRUMENTÓW POMOCY PRZEDAKCESYJNEJ I ŚRODKÓW PRZEJŚCIOWYCH

Wprowadzenie

Wraz z dwoma innymi instrumentami finansowanymi przez Wspólnoty Europejskie, czyli ISPA (instrumentem przedakcesyjnej polityki strukturalnej) i SAPARD (przedakcesyjnym instrumentem rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich), program Phare ma na celu wsparcie krajów kandydujących i przystępujących w przygotowaniach do wstąpienia do Unii Europejskiej. W 2005 r., po przystąpieniu 10 nowych państw członkowskich, Bułgaria i Rumunia w dalszym ciągu korzystały z trzech instrumentów pomocy przedakcesyjnej. Poza tym, na podstawie konkluzji Rady Europejskiej z czerwca 2004 r., opracowano również strategię przedakcesyjną dla Chorwacji. Wprowadzono również zmiany do odpowiednich przepisów, a w budżecie przydzielono odpowiednie kwoty na PHARE i ISPA już w 2005 r. i na SAPARD, poczynając od 2006 r. Turcja w dalszym ciągu otrzymywała wsparcie w ramach własnego instrumentu pomocy przedakcesyjnej.

Cele pomocy przedakcesyjnej w ramach Phare obejmują wsparcie krajów kandydujących i przystępujących w działaniach ukierunkowanych na wzmocnienie administracji i instytucji publicznych, tak aby zapewnić ich efektywne działanie w ramach Unii Europejskiej, wspieranie działań służących osiągnięciu spójności z przepisami prawnymi Wspólnoty Europejskiej, ograniczenie konieczności wprowadzania okresów przejściowych i wspieranie spójności gospodarczej i społecznej (ESC).

Programowanie zostało oparte na wytycznych Phare, zmienionych w 2004 r. w celu wspomaganie dalszego ujednoczenia rozporządzenia w sprawie *współpracy transgranicznej* (CBC) z INTERREG, uwzględnienia szczególnego podejścia wymaganego w obszarze bezpieczeństwa nuklearnego i podkreślenia potrzeby przejścia na *rozszerzony zdecentralizowany system wdrażania* (EDIS). Programowanie i wdrożenie pomocy przedakcesyjnej dla Turcji w dużym stopniu odzwierciedlało procedury i istotę wsparcia Phare. W celu przygotowania się do przyjęcia zdecentralizowanego podejścia do zarządzania programami ustanowionego w ramach funduszy strukturalnych, Komisja Europejska wciąż zwiększała wsparcie dla Bułgarii i Rumunii, aby umożliwić przekazanie w większym stopniu odpowiedzialności za zarządzanie i wdrażanie programów Phare władzom krajowym.

Niniejsze sprawozdanie zawiera również informacje o środkach przejściowych dla nowych państw członkowskich, które wprowadzono, aby umożliwić kontynuowanie wsparcia rozwoju instytucjonalnego w celu wzmocnienia i konsolidacji potencjału instytucjonalnego i administracyjnego koniecznego do wdrożenia *acquis communautaire*. Programowanie opiera się na potrzebach zidentyfikowanych w kompleksowym sprawozdaniu monitorującym Komisji (listopad 2003 r.).

1. ROK OBJĘTY PRZEGLĄDEM

1.1. Główne zmiany w procesie rozszerzenia w 2005 r.

W 2005 r. podpisano traktat o przystąpieniu z Bułgarią i Rumunią, a UE przygotowała podstawy przyszłego rozszerzenia. Rozpoczęto negocjacje w sprawie przystąpienia z Turcją i Chorwacją, przyznano status kraju kandydującego Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i wzmocniono stosunki z innymi krajami Bałkanów Zachodnich.

Traktat o przystąpieniu Bułgarii i Rumunii podpisano 25 kwietnia 2005 r., a jego ratyfikacja rozpoczęła się w 2005 r. W październiku 2005 r. Komisja wydała kompleksowe sprawozdania dotyczące Bułgarii i Rumunii, w których przedstawiono wyniki szczegółowej kontroli przygotowań do przystąpienia do UE, jakie oba kraje poczyniły w ciągu minionego roku.

W listopadzie 2005 r. Komisja przedstawiła dokument strategiczny w sprawie rozszerzenia oparty na trzech zasadach: konsolidacji obecnych zobowiązań, zastosowaniu sprawiedliwej i rygorystycznej warunkowości oraz usprawnieniu komunikacji. Komisja zaproponowała strategię przystąpienia dla Turcji i Chorwacji i określiła kroki niezbędne do realizacji europejskiej wizji Bałkanów Zachodnich.

Dnia 3 października 2005 r. Unia Europejska rozpoczęła negocjacje w sprawie przystąpienia z Turcją i Chorwacją. W październiku 2005 r. rozpoczęto przegląd przepisów prawnych (*screening*) z przedstawicielami obu krajów. Komisja w dalszym ciągu monitorowała proces przystępowania obu krajów i w listopadzie 2005 r. przedstawiła sprawozdania z postępów, a także zmienione Partnerstwo dla Członkostwa dla obu krajów. Równolegle Komisja zawarła układ o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA) z Chorwacją, który wszedł w życie z dniem 1 lutego 2005 r., a także układ o stowarzyszeniu z Turcją.

W listopadzie 2005 r. Komisja przyjęła opinię w sprawie wniosku o członkostwo złożonego przez Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii; w grudniu Rada Europejska przyznała temu krajowi status kraju kandydującego zgodnie z zaleceniami Komisji. Reformy w Albanii utorowały temu krajowi drogę do zawarcia układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Negocjacje układu o stabilizacji i stowarzyszeniu z Serbią i Czarnogórą rozpoczęto w październiku 2005 r., a z Bośnią i Hercegowiną – w listopadzie 2005 r. Sprawozdania z postępów dla tych trzech ostatnich krajów wydano w listopadzie 2005 r. Jeśli chodzi o Kosowo, w kwietniu Komisja przyjęła Komunikat „Europejska przyszłość dla Kosowa”, a w listopadzie wydała odnośne sprawozdanie z postępów.

Rada nie osiągnęła porozumienia w odniesieniu do propozycji Komisji z 2004 r., dotyczących pomocy i handlu w ramach wsparcia dla wspólnoty Turków cypryjskich. Środki na zobowiązania w kwocie 120 milionów euro musiały zostać anulowane pod koniec 2005 r. Rada przyjęła propozycję Komisji dotyczącą modyfikacji rozporządzenia w sprawie zielonej linii. Zmiany te pomogą ułatwić przepływ osób i towarów przez zieloną linię, tym samym przyczyniając się do integracji wyspy.

1.2. Główne konkluzje Rady Europejskiej z 2005 r.

Posiedzenie Rady Europejskiej w Brukseli w dniach 16–17 czerwca 2005 r.:

„Rada Europejska ponownie potwierdziła swoją wolę pełnej realizacji agendy z Salonik, co oznacza, że przyszłość Bałkanów Zachodnich leży w Unii Europejskiej. Rada powtarza, że

postęp każdego z krajów na drodze do integracji europejskiej, biorąc pod uwagę ewolucję przepisów prawnych, zależy od wysiłków czynionych przez dany kraj na rzecz spełnienia kryteriów kopenhaskich oraz warunków określonych w procesie stabilizacji i stowarzyszenia. Poza tym podstawowym elementem polityki unijnej w tym procesie pozostanie współpraca regionalna i dobre stosunki sąsiedzkie.

Rada Europejska zachęca Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii do intensyfikacji starań w związku z opinią, jaką Komisja ma przedstawić na temat jej wniosku o przystąpienie do UE. Rada pozytywnie ocenia istotne starania podjęte przez Serbię i Czarnogórę, zachęcając je do intensyfikacji tych starań i ponownie potwierdzając, że Unia Europejska pragnie możliwie jak najwcześniej przystąpić do negocjacji w celu zawarcia układu o stabilizacji i stowarzyszeniu. Rada ponownie wyraża zdecydowaną wolę podjęcia podobnych działań w stosunku do Bośni i Hercegowiny, natychmiast po spełnieniu wymaganych warunków. Rada Europejska przypomina również o dużym znaczeniu wolnych i demokratycznych wyborów w Albanii przeprowadzonych zgodnie z ze standardami międzynarodowymi, w tym w regionach zamieszkiwanych przez mniejszości, co świadczy o zbliżaniu się tego kraju do UE.

W przededniu obchodów dziesiątej rocznicy masakry w Srebrenicy Rada Europejska podkreśla, że pełna i nieograniczona współpraca krajów bałkańskich z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii (ICTY) pozostaje podstawowym wymaganiami kontynuowania procesu zbliżania się do UE. Rada oczekuje kontynuacji i zacieśniania tej współpracy do momentu postawienia przed Trybunałem wszystkich osób oskarżonych o zbrodnie, które wciąż wymykają się międzynarodowemu wymiarowi sprawiedliwości.”

Rada Europejska przyjęła deklarację w sprawie Kosowa, przypominając wkład Unii Europejskiej we wprowadzanie w życie rezolucji Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1244 w sprawie Kosowa i prosząc strony o okazanie dobrej woli, tak aby osiągnąć rozwiązanie możliwe do przyjęcia dla obu stron.

Posiedzenie Rady Europejskiej w Brukseli w dniach 15–16 grudnia 2005 r.:

„Rada Europejska z zadowoleniem przyjmuje opinię Komisji w sprawie wniosku Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii o członkostwo w UE. Z zadowoleniem przyjęto istotne postępy poczynione przez Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii w kierunku spełnienia kryteriów politycznych ustalonych przez Radę Europejską w Kopenhadze w 1993 r. i warunków procesu stabilizacji i stowarzyszenia wprowadzonych przez Radę w 1997 r.

Na podstawie analizy Komisji Rada Europejska podjęła decyzję o przyznaniu Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii statusu kraju kandydującego, w szczególności biorąc pod uwagę istotny postęp poczyniony w odniesieniu do opracowania ram prawnych w związku z umową ramową z Ohrid, a także sukcesów we wdrażaniu układu o stabilizacji i stowarzyszeniu (w tym postanowień dotyczących handlu) od 2001 r.

Rada Europejska wyraźnie stwierdza, że w świetle wyników debaty na temat strategii rozszerzenia należy rozważyć dalsze kroki, zgodnie z konkluzjami Rady z 12 grudnia 2005 r. Dotyczą one spełnienia przez Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii kopenhaskich kryteriów politycznych; wymagań procesu stabilizacji i stowarzyszenia oraz skutecznego wdrożenia układu o stabilizacji i stowarzyszeniu, a także potrzeby dalszych znaczących postępów w odniesieniu do innych zagadnień i kryteriów członkostwa zawartych w opinii Komisji i wdrożenia priorytetów, o których mowa w Partnerstwie Europejskim, w oparciu o

konkretne poziomy odniesienia. Pod uwagę należy wziąć również zdolność Unii do przyjęcia nowych państw. Rada Europejska wzywa Komisję do przedstawiania informacji na ten temat w przyszłych sprawozdaniach z postępów.”

2. PROGRAMOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMÓW – INFORMACJE OGÓLNE

2.1. Phare i działania przedakcesyjne na rzecz Turcji

Łączna wartość zobowiązań wyniosła 1 178,96 miliona euro, w tym:

programy krajowe	921 mln EUR
współpraca transgraniczna	80 mln EUR
programy regionalne i horyzontalne (w tym TAIEX)	84,75 mln EUR
bezpieczeństwo nuklearne	6,31 mln EUR
Bułgaria – likwidacja elektrowni Kozłoduj	50 mln EUR
fundusze dodatkowe dla Bułgarii/Rumuni (powodzie)	36,9 mln EUR

Programy krajowe były podzielone w następujący sposób:

Bułgaria	174,9 mln EUR
Rumunia	396,9 mln EUR
Chorwacja	71,5 mln EUR
Turcja	277,7 mln EUR

Szczegółowe informacje o programie Phare w każdym kraju i o przedakcesyjnej pomocy finansowej dla Turcji zawiera załącznik do niniejszego sprawozdania – część I poświęcona poszczególnym krajom.

2.2. Środki przejściowe

Dziesięć krajów, które wcześniej korzystało z pomocy przedakcesyjnej w ramach Phare (lub specjalnych środków przedakcesyjnych w przypadku Cypru i Malty), zamiast tego po raz pierwszy w 2004 r. skorzystało ze specjalnych środków przejściowych na rozwój instytucjonalny, co miało umożliwić ówczesnym nowym państwom członkowskim wzmocnienie i konsolidację potencjału instytucjonalnego i administracyjnego koniecznego do wdrożenia *acquis communautaire* i tym samym kontynuację działań na rzecz rozwoju instytucjonalnego zapoczątkowanych w ramach Phare.

Środki przejściowe wprowadzono w art. 34 Aktu Przystąpienia jako tymczasowy instrument finansowy po przystąpieniu do UE. Programowanie opiera się na potrzebach zidentyfikowanych w kompleksowym sprawozdaniu monitorującym Komisji (listopad 2003 r.). Artykuł ten zawiera niezamkniętą listę przykładowych ważnych elementów *acquis*, gdzie wciąż mogą istnieć słabości, ale wyłącza wszystkie obszary podlegające finansowaniu w ramach funduszy strukturalnych. Jako odzwierciedlenie ciągłości wsparcia dla procesu rozwoju instytucjonalnego finansowanego przez Phare, część rocznych środków przejściowych została przydzielona na niektóre programy przeznaczone dla wielu beneficjentów.

Łączne fundusze zaangażowane wyniosły 128 milionów euro, w tym:

Programy krajowe 116,6 mln EUR

Programy z udziałem wielu krajów i programy horyzontalne 11,5 mln EUR

Programy krajowe były podzielone w następujący sposób:

Cypr	6,4 mln EUR
Czechy	11,8 mln EUR
Estonia	5,6 mln EUR
Węgry	10,8 mln EUR
Malta	5,9 mln EUR
Łotwa	8,8 mln EUR
Litwa	9,3 mln EUR
Polska	42,9 mln EUR
Słowenia	5,1 mln EUR
Słowacja	10,0 mln EUR

2.3. Przechodzenie do rozszerzonego zdecentralizowanego systemu wdrażania (EDIS)

Celem Komisji jest umożliwienie krajom korzystającym z pomocy Phare zarządzania funduszami wspólnotowymi w ramach rozszerzonego zdecentralizowanego systemu wdrażania („EDIS”), aby przed przystąpieniem uzyskały wystarczające doświadczenie praktyczne w zarządzaniu całkowicie zdecentralizowanym systemem, a tym samym przygotowanie ich do efektywnego zarządzania funduszami strukturalnymi po przystąpieniu (w warunkach zarządzania dzielonego).

Przyjęcie przez Komisję agencji wdrażających Phare, działających w ramach EDIS (w całkowicie zdecentralizowanych strukturach), nastąpi po potwierdzeniu posiadania przez nie odpowiednich zasobów, struktur i systemów dla celów efektywnego i terminowego zarządzania pomocą wspólnotową.

Wszystkie nowe państwa członkowskie uzyskały „akredytację” dla celów EDIS do końca pierwszego kwartału 2005 r., co umożliwiło Komisji zniesienie kontroli nad procesem organizacji przetargów i zawierania kontraktów w ramach bieżących programów PHARE. Komisja ściśle monitoruje sytuację, aby rozwiązać wszystkie zagadnienia w zakresie systemów zarządzania i kontroli, które wskazano w czasie kontroli Komisji przeprowadzonych w roku 2003 i 2004.

Jeśli chodzi o Bułgarię i Rumunię, pomoc w ramach Phare jest nadal dostarczana w częściowo zdecentralizowany sposób, przez częściowo zdecentralizowany system wdrażania („DIS”), w ramach którego władze krajowe jako podmioty zamawiające odpowiadają za wszystkie funkcje wdrożeniowe i płatnicze, podczas gdy przedstawicielstwo WE systematycznie spełnia wymagania w zakresie kontroli *ex-ante* w odniesieniu zarówno do organizacji przetargów, jak i zawierania kontraktów. Władze krajowe w obu krajach uznają jednak swoją odpowiedzialność za zapewnienie sprawnych systemów zarządzania i kontroli funduszy unijnych w administracji, a także czynią dalsze postępy w przygotowaniu do EDIS.

- W Bułgarii pełny wniosek o akredytację EDIS zostanie złożony po udanym wdrożeniu Etapu 3. „Oceny zgodności”, który będzie sfinalizowany w marcu 2006 r. Akredytacja zaplanowana jest na koniec 2006 r., ale przewiduje się, że nastąpi ona w pierwszym kwartale 2007 r.
- W Rumunii władze przekazały Komisji formalny wniosek o EDIS pod koniec grudnia 2005 r. (weryfikacja na miejscu ze strony służb audytu Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia nastąpi w drugiej połowie marca 2006 r.). Przewiduje się, że akredytacja nastąpi pod koniec 2006 r.

W Chorwacji program Phare będzie wdrożony w ramach zdecentralizowanego systemu wdrażania (DIS). Dnia 25 maja 2005 r. Chorwacja przekazała Komisji prośbę o akredytację jej systemu DIS dla celów Phare. Służby audytu Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia w ramach Komisji oceniły następnie potencjał krajowy i potencjał w zakresie zarządzania programami sektorowymi/projektami, procedury kontroli finansowej i struktury dotyczące finansów publicznych w Chorwacji. W oparciu o tę ocenę w lutym 2006 r. Komisja podjęła decyzję o powierzeniu zarządzania programem Phare wyznaczonemu organowi chorwackiemu w Ministerstwie Finansów w ramach częściowo zdecentralizowanego systemu.

Turcja przeszła do DIS (zdecentralizowanego systemu wdrażania) w październiku 2003 r., wyznaczając orientacyjny termin przejścia na EDIS na 2007 r.

2.4. Koordynacja wspólnotowej pomocy przedakcesyjnej

- SAPARD¹ (Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) ma na celu wsparcie krajów kandydujących przy rozwiązywaniu problemów związanych ze strukturalnym dostosowaniem rolnictwa i obszarów wiejskich, a także przy wdrażaniu *acquis communautaire* w związku z CAP (wspólną polityką rolną) i powiązanych przepisów prawnych. Szczegółowe informacje o działaniach w ramach SAPARD można znaleźć w sprawozdaniu rocznym SAPARD. ISPA² (instrument przedakcesyjnej polityki strukturalnej) jest ukierunkowany głównie na dostosowanie krajów kandydujących do wspólnotowych standardów infrastrukturalnych. Instrument ten finansuje również duże projekty dotyczące infrastruktury środowiskowej i transportowej.
- Szczegółowe informacje o działaniach w ramach ISPA można znaleźć w sprawozdaniu rocznym ISPA. Komitet Koordynujący Komisji odpowiedzialny za trzy instrumenty przedakcesyjne, utworzony na poziomie szefów dyrekcji, nie został oficjalnie zwołany w 2005 r., chociaż odbyło się wiele spotkań, szczególnie w związku ze stworzeniem nowego instrumentu pomocy przedakcesyjnej (IPA) i jego właściwych składników.³ Ogólny dokument o wsparciu, poprzez który Komisja informowała Komitet Zarządzający Programem Phare o koordynacji pomocy przedakcesyjnej w 2005 r. i pomocy planowanej na 2006 r., został przedstawiony państwom członkowskimi w czasie posiedzenia Komitetu Zarządzającego Phare w dniu 19 maja 2005 r. W szczególności dokument ten zawierał indykatywne środki finansowe przyznane w danym roku dla każdego państwa w odniesieniu do trzech instrumentów, informacje o koordynacji współpracy z EBI i MIF oraz o postępach i perspektywach zdecentralizowanego zarządzania. Oddzielne sprawozdania roczne na temat koordynacji pomocy przedakcesyjnej dostarczają dokładniejszych informacji o koordynacji PHARE, ISPA i SAPARD.

¹ Ogólne informacje o SAPARD można znaleźć na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa.

² Ogólne informacje o ISPA można znaleźć na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej.

³ Jednym z proponowanych sześciu instrumentów w dziedzinie stosunków zewnętrznych, które mają obowiązywać w latach 2007–2013, jest nowy instrument pomocy przedakcesyjnej IPA. Łącząc pomoc zewnętrzną i polityki wewnętrzne, IPA ma na celu ułatwienie wejścia do Unii krajom kandydującym (Turcja, Chorwacja i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii), a także potencjalnym krajom kandydujących (Albania, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra oraz Serbia, w tym Kosowo, zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych nr 1244). IPA będzie instrumentem powiązaniem z przystąpieniem do UE, spełniającym wszystkie wymagania wynikające z procesu przystąpienia, głównie pod względem priorytetów, monitorowania i oceny. IPA zastąpi obecne instrumenty przedakcesyjne, w szczególności: Phare, którego zakres obejmuje wsparcie wdrożenia *acquis communautaire* w formie rozwoju instytucjonalnego i powiązanych inwestycji, inwestycji w spójność gospodarczą i społeczną, a także współpracę transgraniczną; ISPA, który jest poprzednikiem Funduszu Spójności i dotyczy infrastruktury środowiskowej i transportowej; SAPARD, który jest poprzednikiem planów rozwoju obszarów wiejskich, dotyczącym ram prawnych wspólnej polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich oraz tureckiego instrumentu przedakcesyjnego o takim samym zakresie jak Phare; CARDS, który obejmuje Bałkany Zachodnie.

3. WSPÓŁPRACA Z EBI I MIĘDZYNARODOWYMI INSTYTUCJAMI FINANSOWYMI

Komisja konsultuje się z międzynarodowymi instytucjami finansowymi („MIF”), a także dwustronnymi dostawcami finansowania w ciągu cyklu programowania, aby określić zakres wspólnych działań i wspólne uzupełniające koncepcje realizacji priorytetów przedakcesyjnych.

Współpraca i współfinansowanie projektów z EBI i innymi MIF, w szczególności z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju („EBOR”), Bankiem Światowym i Bankiem Rozwoju Rady Europy („CEB”, we współpracy z niemieckim Kreditanstalt für Wiederaufbau „KfW”), organizowane są w ramach zmienionego porozumienia z dnia 20 maja 2003 r. między Komisją Europejską a uczestniczącymi MIF na rzecz państw objętych rozszerzeniem UE.

W kontekście Phare możliwości współfinansowania projektów inwestycyjnych na poziomie krajowym przez MIF są ograniczone, ponieważ mechanizmy programowania w ramach Phare i mechanizmy udzielania kredytów są całkowicie odmienne pod względem terminów. Utrzymuje się jednak ścisłą współpracę z MIF, aby zapewnić ustalenie sprawnych i trwałych ram umożliwiających finansowanie kredytowe, zawsze gdy takie rozwiązanie jest bardziej odpowiednie niż finansowanie z funduszy, co sprawia, że oba modele finansowania wzajemnie się uzupełniają.

Jeśli chodzi o programy horyzontalne finansowane w ramach Phare, to do korzystania z nich przed 2005 r. uprawnionych było 10 krajów Phare. Nowe programy uruchomione po 2005 r. obejmują tylko cztery: Rumunię, Bułgarię, Chorwację i Turcję. Techniczny i wielkopaństwowa charakter kolejnych instrumentów finansowania horyzontalnego wymagał zaangażowania specjalistycznych instytucji finansowych posiadających rozległe doświadczenie w finansach międzynarodowych, rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw i sektora komunalnego. Preferowano instytucje finansowe posiadające status międzynarodowych publicznych podmiotów prawnych, przestrzegających wartości unijnych, w szczególności w odniesieniu do rozszerzenia, a także realizujące podobne cele polityki publicznej, bardziej niż prywatne instytucje finansowe zainteresowane realizacją inwestycji na warunkach komercyjnych.

Pierwszy program finansowania uruchomiono w 1999 r. razem z EBOR. CEB, który realizuje program we współpracy z KfW, i EBI dołączyły do programu finansowania w następnych latach. Od 1999 r. Komisja uruchomiła 23 programy finansowania.

- 14 programów finansowania MŚP obejmujących łącznie środki unijne w wysokości 323 milionów euro i linie kredytowe z MIF w wysokości 2039,25 mln EUR. Na koniec lutego 2006 r. na realizację projektów zarezerwowano już ze środków unijnych 267 mln EUR.
- 9 programów finansowania komunalnego obejmujących łącznie 100 mln EUR środków unijnych i linie kredytowe z MIF w wysokości 500 mln EUR. Na koniec lutego 2006 r. na realizację projektów zarezerwowano już środki unijne w wysokości 37,5 mln EUR.

Program finansowania MŚP jest przeznaczony dla wielu beneficjentów i ma na celu wzmocnienie potencjału pośredników finansowych (tj. banków, spółek leasingowych) w krajach beneficjentach (nowe państwa członkowskie i kraje kandydujące) w kontekście rozszerzenia i utrzymania finansowania MŚP.

Mechanizm programu finansowania komunalnego jest zbliżony do programu finansowania MŚP. Instrumenty kredytowe i instrumenty podziału ryzyka z zasobów MIF połączone są z bezzwrotnymi zachętami finansowymi dla lokalnych pośredników finansowych. Przewiduje się również sfinansowanie przez Phare ograniczonej pomocy technicznej dla jednostek komunalnych, aby wzmocnić stronę popytową rynku kredytów komunalnych.

EBI i Komisja stworzyły program dla regionów przygranicznych, zgodnie z wymaganiami Rady Europejskiej przedstawionymi na posiedzeniu w Nicei, nakreślonymi w komunikacie Komisji w sprawie regionów przygranicznych z dnia 25 lipca 2001 r. Projekt ten dotyczy wdrożenia małej infrastruktury miejskiej w regionach przygranicznych, w celu wsparcia integracji z obecnymi regionami UE: w jego skład wchodzi dwa programy finansowania infrastruktury komunalnej obejmujące łącznie środki unijne na kwotę 50 mln EUR i kredyty udzielone przez EBI na kwotę 250 mln EUR. Program ten wdrażany jest wyłącznie z EBI w regionach przygranicznych i wciąż pozostaje na etapie wdrożenia.

4. MONITOROWANIE I OCENA

Funkcja monitorowania i oceny ma na celu po pierwsze monitorowanie i ocenę wsparcia finansowego dla krajów beneficjentów w kontekście realizacji celów przedakcesyjnych przez ocenę realizacji programów i ustalanie doświadczeń. Po drugie, funkcja ta zapewnia rozliczalność w odniesieniu do stosunku wartości do kosztów i wykorzystania funduszy przedakcesyjnych. Trzecim celem jest wsparcie w krajach beneficjentach rozwoju lokalnego potencjału, w zakresie monitorowania i oceny w celu wzmocnienia ich potencjału w obszarze zarządzania i kontroli pomocy przedakcesyjnej.

4.1. Ocena *ex-ante*

W 2005 r. przygotowano ocenę *ex-ante* instrumentu pomocy przedakcesyjnej (IPA). Prace rozpoczną się w 2006 r., a ich celem będzie zapewnienie danych wejściowych do przygotowania wieloletnich wstępnych dokumentów planistycznych IPA.

4.2. Monitorowanie i ocena śródkresowa

W 2005 r. systemy oceny w połowie okresu programowania (IE) w Rumunii, Bułgarii i Turcji zarządzane przez jednostkę oceny Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia opracowały 34 indywidualne sprawozdania na temat krajów i sektorów oraz doraźne lub tematyczne sprawozdania oceniające dotyczące Phare i innych instrumentów finansowej pomocy przedakcesyjnej. Podjęto również działania w celu uruchomienia systemu oceny w połowie okresu programowania w Chorwacji. Śródkresowe sprawozdania oceniające w 2005 r. wykazały raczej różne wyniki pomocy przedakcesyjnej dla Bułgarii, Rumunii i Turcji. Dużą część programów oceniono na poziomie zaledwie zadowalającym.

Wyniki i wpływ na poszczególne sektory były różne. Szczególny wyjątek stanowi sektor sprawiedliwości i spraw wewnętrznych, w którym w większości przypadków uzyskano znaczne bezpośrednie wyniki pomocy, przy jednocześnie mniejszym widocznym wpływie na całe społeczeństwo. Do innych sektorów, w których wyniki były pozytywne, należały rynek wewnętrzny i rolnictwo. Dla kontrastu nie najlepsze są ogólne wyniki i wpływ przygotowania beneficjentów do zarządzania funduszami strukturalnymi.

Główne ustalenia z oceny pomocy Phare dla mniejszości romskiej wykazują, że program Phare pomógł w realizacji programów integracji Romów, które przyczyniły się do zapoczątkowania dialogu społecznego i dały pewne wstępne wyniki, szczególnie w dziedzinie rozwoju instytucjonalnego. Współpraca miast (*twinning*) w dalszym ciągu służyła jako główny instrument procesu przedakcesyjnego.

4.3. Ocena *ex-post*

W 2005 r. rozpoczęto zewnętrzną ocenę *ex-post* programów Phare, w tym programów krajowych, transgranicznych i obejmujących wielu beneficjentów. Powiązane działania mają być zakończone do końca 2006 r.

5. INNE DZIAŁANIA

Służby Komisji podjęły szereg innych działań, aby poprawić jakość programów w 2005 r., a także wesprzeć rozwój lokalnych zdolności w zakresie monitorowania i oceny. Poszczególne działania opisano w załączniku, część II.3.